

הכנסת התשע-עשרה

יוזם: חבר הכנסת משה זלמן פייגלין

פ/19/2359

הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תיקון – הורים וילדיהם), התשע"ד–2014

1. תיקון סעיף 14 בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב–1962¹ (להלן – החוק העיקרי), בסעיף 14, בסופו יבוא "לעניין חוק זה, "הורה" – גבר או אישה השותפים מבחינה ביולוגית ביצירתו של הקטין או מאמץ לאחר מתן צו אימוץ כמשמעו בחוק אימוץ ילדים, התשמ"א–1981², והורים מיועדים לאחר שקיבלו צו הורות לפי סעיף 12 לחוק הסכמים לנשיאת עוברים, התשנ"ו–1996³."
2. תיקון סעיף 28 בסעיף 28 לחוק העיקרי, במקום "ואולם רשאי בית המשפט" יבוא "רשאי בית המשפט".
3. הוספת סעיף 30 א' אחרי סעיף 30 לחוק העיקרי יבוא:

"מינוי אפוטרופוס 30 א'. מתו שני ההורים, או הוגבלה אפוטרופוסותם על במקרה מוות של הקטין, ימנה בית המשפט מקרובי משפחתו של שני ההורים הקטין לאפוטרופוסים לפי סדר הקרבה המפורט להלן, ובלבד שלא תהא בכך פגיעה בטובת הקטין:

 - (1) אח או אחות נשואים;
 - (2) אח או אחות בגירים;
 - (3) הורי ההורים של הקטין;
 - (4) קרובי הקטין מדרגה שנייה;

לא מצא בית המשפט בכל אלו מי שכשיר וחפץ במינוי, ימנה בית המשפט לקטין אפוטרופוס כללי או לעניינים שיקבע בית המשפט."

¹ ס"ח התשכ"ב, עמ' 120.

² ס"ח התשמ"א, עמ' 293.

³ ס"ח התשנ"ו, עמ' 176.

דברי הסבר

"המשפט הרומי וממשיכיו במשפט הקונטיננטלי גוזרים את יחס ההורות, יחס ההורים וצאצאיהם, מעקרון 'המשפחה החוקית', ולפיו מי שנולד מחוץ למסגרת הנישואין נחשב 'לא חוקי' ואינו מוכר כבנו של האב הביולוגי. לעומת זאת, המשפט העברי מאמץ בדרך כלל את תפיסת המשפחה הביולוגית-טבעית וקובע את האבהות ואת האימהות לפי הקשר הביולוגי בין ההורים לצאצא, גם אם אינם נשואים".

(מרדכי הלפרין "הורות ביולוגית והורות גנטית" דעת פרשת תזריע גיליון מס' 231 (תשס"ה)).

בעשרים השנה האחרונות חלה שחיקה במעמד המשפחה הטבעית, מול המשפחה ההסכמית. בעזרת שינוי חקיקה ויצירת מושגים חדשים, תוך ניצול ההתקדמות הטכנולוגית המבורכת שמאפשרת דרכים חדשות להבאת חיים לעולם, פעלו גורמים שונים לשינוי תפיסתי זה. רק עתה ניתן לעמוד על תוצאות שחיקה זו. בלי משים מדינת ישראל מעודדת היום בחקיקה מפלה, ועם הקצת משאבים מרובה, כמעט כל הרכב משפחתי בתנאי שהוא שונה מהמצב הטבעי. מטרת חוק זה היא למצב בעולם המושגים החדש, את מקומה של המשפחה הטבעית על יתרונותיה הרבים. חשוב להדגיש כי בשיח הזכויות המדבר גבוהה גבוהה על טובת הילד, נשכח קולו של הילד המעוניין לגדול במשפחה, וזכותו לקשר הטבעי והבסיסי עם מי שקשור אליו בקשר דם בלתי ניתק.

מטרת החוק היא בראש ובראשונה להחזיר את מימד האחריות לקשר יוצר החיים בין איש ואישה. כל מי ששותף ביצירה מופלאה זו של הבאת חיים לעולם צריך לדעת שנדרש ממנו לשאת באחריות ליצור החדש שבא לעולם. במסגרת חוק זה מצאנו לנכון להגדיר מי הוא הורה על פי חוק. הגדרה זו חסרה בחוק הקיים, ומונעת מהקטין לממש את זכותו להורות כפי שהוגדרה באמנה הבינלאומית לזכויות הילד. יוער כי אין בהגדרת הורה בחוק המוצע כדי לפגוע במעמדם או בזכויותיהם לפי כל דין של הורים מאמצים והורים מיועדים, בהתאם לחוק האימוץ, התשמ"א-1981, וחוק הסכמים לנשיאת עוברים, התשנ"ו-1996.

כמו כן הצעת החוק נועדה לצמצם את יכולתו של בית המשפט להתערב בחיי המשפחה כאשר היא מתפקדת ברמה סבירה. כך לדוגמה תימנע האפשרות הקיימת בחוק כיום, שלפיה ברגע שאחד מההורים מת, נחשף ההורה שנותר לאפשרות שבה בית המשפט יחליט למנות אפוטרופוס נוסף בלי עילה חוקית כלשהיא.

כמו כן, החוק המוצע נועד למנוע מציאות משפטית אבסורדית שמתרחשת במקרים טראגיים שבהם שני ההורים מתים באופן פתאומי (כפי שקרה בעבר, במספר פיגועים ותאונות דרכים). לפי החוק בנוסחו כיום, אין עדיפות חוקית לבני המשפחה הקרובים מדרגה ראשונה ושנייה, ובית המשפט יכול לעשות ככל העולה על רוחו – ולהעביר את הילדים לאפוטרופוס חיצוני ללא כל קשר משפחתי. לפי התיקון המוצע תוגבל סמכותו של בית המשפט במקרים אלו רק למקרים מיוחדים שבהם יש סיבה ממשית להתערבותו.

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
י"ז באדר ב' התשע"ד – 19.3.14